

Nr 6.

Ankom till Riksdagens kansli den 19 mars 1912 kl. 7 e. m.

Första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 6, i anledning af inom båda kamrarna väckta motioner om åvägbringande af utredning i fråga om effektiva åtgärder för underlättande af jordupplåtelse för egna hem å kronomark i Norrland.

Uti en inom första kammaren väckt, till utskottet öfverlämnad motion nr 80 har herr Rosén hemställt: Motionen.

att Riksdagen måtte besluta att i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning angående åstadkommande af effektiva åtgärder för underlättande af jordupplåtelse för egna hem å kronomark i Norrland.

I motiveringen har motionären, under åberopande af ett särskildt angifvet fall, framhållit den tidsutdräkt, som ofta vore förenad med uppgörelser af ifrågavarande slag, samt gjort gällande, att densamma vore beroende på den formalism, hvarmed möjligheten att förvärfva ett sådant eget hem vore omgärdad. Tillika har motionären erinrat om vissa svårigheter, som understundom yppa sig för innehafvare af odlingslägenheter att utfå statsbidrag. Motiveringen.

Jämväl i Andra kammaren har väckts en likalydande motion nr 234 af herrar Bäckström och Wikström. Likalydande motion i Andra kammaren.

Andra kammaren har, på tillstyrkan af sitt fjärde tillfälliga utskott i utlåtande nr 2, för sin del beslutit, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning angående åstadkommande af mer effektiva åtgärder för underlättande af jordupplåtelse för odlingslägenheter å kronomark i Norrland.

Bihang till Riksdagens protokoll 1912. 12 saml. 2 afd. 6 häft. (Nr 6.)

Sedermera har Första kammaren genom protokollsutdrag delgifvits nämnda beslut; och har kammaren remitterat detta ärende till förberedande behandling af sitt andra tillfälliga utskott.

Andra kam-
marens
utskotts
yttrande

Andra kammarens tillfälliga utskott har i sitt utlåtande lämnat en sammanfattande redogörelse för hvad som hittills förekommit rörande nu afsedda jordupplåtelse. Af denna redogörelse framgår bland annat, att Riksdagen i den skrifvelse, som föranledt nu gällande bestämmelser för upplåtande af odlingslägenheter å kronomark af den 18 juni 1909, framhållit, att då det mången gång kunde vara tvifvelaktigt, hur ett odlingsföretag af ifrågavarande art komme att utfalla, det låge vikt uppå, att från statens sida åtgärd icke vidtoges, som kunde locka nybyggare in på sådant företag, utan torde hvarje särskild lägenhetsupplåtelse böra ankomma på vederbörande nybyggares initiativ.

Vid nämnda utskottsutlåtande finnes äfven fogadt ett af domänstyrelsen, på utskottets föranstaltande, afgifvet yttrande. I detta redogör domänstyrelsen till en början för behandlingen dels af det särskilda ärende, som synes närmast hafva föranledt motionerna, dels i allmänhet af ansökningar om upplåtelse af kronotorp. Domänstyrelsen framhåller därvid såsom det förnämsta hindret för ett snabbare afgörande af dessa ärenden, att den jämförelsevis fåtaliga skogspersonalens tid i regel icke kan tillåta ett omedelbart handläggande af inkomna ansökningar.

Beträffande nu gällande bestämmelser för dessa jordupplåtelse anför domänstyrelsen, bland annat:

»I kungl. kungörelsen den 18 juni 1909 är bestämdt, att på kronoparker och öfverloppsmarker i de sex nordligaste länen må på vissa villkor af domänstyrelsen på arrende till på föreskrifvet sätt kvalificerade personer upplåtas till odling och bebyggande tjänliga lägenheter under förutsättning antingen att sådant för skogens värd och bevakning finnes vara gagneligt eller att den jord, hvars upplåtande begäres, är belägen i närheten af odlad bygd eller kommunikationsled och hinder från skogsvårdens synpunkt ej möter.

Sistnämnda efter Riksdagens beslut utfärdade kungl. kungörelse stöder sig i hufvudsak på förslag afgifvet af den så kallade Norrlandskommittén. Denna, som ansåg att odlingslägenhet i regel icke borde upplåtas annat än i närheten af odlad bygd eller kommunikationsled och därjämte allenast under förutsättning att hinder icke mötte från skogsvårdens synpunkt, anförde såsom motiv för sitt förslag i dessa afseenden bland annat, att upplåtelse af ifrågavarande art naturligen icke borde alltför mycket inkräkta på kronoskogarna, hvilkas integritet förvisso väsentligen borde fasthållas. Men äfven med iakttagande häraf ansåg kommittén, att i ett flertal fall till exempel i kronoparkernas utkanter eller efter vattendragen bosättningar kunde tillåtas, utan att någon nämnvärd skada för skogsskötseln därigenom förorsakades. Kommittén ansåg vidare, att statens verksamhet uti förevarande afseende borde förestafvas mindre af en önskan att få se odlingar uppstå på kronoparkerna än af en benägenhet att i möjligaste mån till-

mötesgå den icke bofasta befolkningens behof af jord. I enlighet härmed syntes staten icke böra taga något initiativ i saken utan afvakta, att efterfrågan ägde rum. Den enskilde borde själf få åt sig utse den plats, där han ville slå sig ned, och skulle det sedan ankomma på staten att pröfva om upplåtelse af den afsedda jorden kunde upplåtas eller ej.

Den pröfning som i hvarje särskildt fall borde äga rum, huruvida ett ifrågasatt område borde upplåtas eller ej, syntes böra öfverlämnas åt kungl. domänstyrelsen, under hvilken myndighets förvaltning kronoparkerna hörde, och hade domänstyrelsen naturligtvis de största förutsättningarna att kunna i förevarande frågor uppdraga den riktiga gränsen mellan jordbrukets och skogsvårdens intressen. Kommittén ansåg emellertid ock, att det vore icke enbart det ifrågasatta områdets lämplighet för ändamålet, som borde pröfvas af domänstyrelsen, utan borde det äfven tillkomma denna myndighet tillse, att sökanden hade de personliga egenskaper som erfordrades för att upplåtelsens framtid skulle kunna anses betryggad.

Hvarken Riksdagen eller Kungl. Maj:t ha haft något att erinra i afseende på dessa af Norrlandskommittén uttryckta grundprinciper. I det utdrag af statsrådsprotokollet öfver jordbruksärendena den 12 februari 1909, som bilagts Kungl. Maj:ts proposition till 1909 års Riksdag angående upplåtande af odlingslägenheter å kronoparker och öfverloppsmarker i de sex nordligaste länen, har vederbörande departementschef ytterligare understrukt förenämnda grundprinciper och anført bland annat: »Hvad som särskildt beträffande nu förevarande odlingslägenheter kräfvat beaktande är, att dessa bilda ett slags intagor på mark, som man en gång afsett för skogsbörd och för bildande af ett i statens hand befintligt reservkapital af skogsmark. Man får därigenom kanske på skogsmarken besvärande enklaver, som i framtiden möjligen komma att visa sig mera hinderliga än man vid lägenheternas upplåtande antagit. Staten synes dessutom ej böra uppoffra sin skogsmark utan att full säkerhet vinnes för att det högre målet, markens uppodlande och bebyggande, verkligen på ett för framtiden betryggande sätt kommer att uppnås. Till vidare och så länge förhållandena i Norrland fortfara att vara sådana de nu äro, kräfvades utan tvifvel att i dessa delar af riket all kolonisation sker med synnerlig varsamhet.»

Med anledning af att kungl. domänstyrelsen i uti frågan afgifvet yttrande gjort vissa erinringar afseende inskränkning i någon mån af den föreslagna rätten för lägenhetsinnehafvarne till nödigt skogsfång, anförde vidare departementschefen, att dessa synpunkter syntes honom böra leda därtill, att odlingslägenheter icke upplåtas till större antal, än som kunde anses förenligt med en god skogshushållning, och hade domänstyrelsen därvid situationen fullständig i sin hand.

Kungl. domänstyrelsen är af den åsikt att hvad härofvan i senast berörda afseenden anförts fortfarande äger full giltighet och håller före, att det säkerligen vore mindre välbetänkt, om statsmakterna vidtog åtgärder af den art, att kronoparkerna i större grad än som vore förenligt med det ändamål, för hvilket de afsatts, upplåtes till enskilda personer. Likaledes vore det enligt kungl. styrelsens mening synnerligen olämpligt, därest det vidtoges inskränkning i domänstyrelsens rätt att med iakttagande af öfrigt af gällande föreskrifter besluta i fråga om ärenden, hvilka såsom de nu ifrågavarande så intimt sammanhänga med skötseln af de skogar, som ställts under kungl. styrelsens förvaltning.»

Vidare framhåller domänstyrelsen, att den däremot ansett det erforderligt, dels att bestämmelserna i 1909 års författning i afseende å grunderna för afgäldens beräkning mildras, dels ock att innehafvare af odlingslägenheter, upplåtna enligt äldre bestämmelser, beredas vissa lättnader för erhållande af statsbidrag; och har styrelsen därför i skrifvelse den 13 sistlidne juni gjort framställning hos Kungl. Maj:t i berörda afseenden.

I sitt yttrande har Andra kammarens utskott framhållit, att, enligt dess förmenande, äfven efter vidtagande af de af domänstyrelsen föreslagna åtgärder afsevärda olägenheter vid här ifrågasvarande jordupplåtelse skulle kvarstå. Det förekomme sålunda, att behandlingen af dessa ärenden ändock droge afsevärdt ut på tiden. En hufvudorsak härtill låge enligt utskottets mening däri, att *hela* initiativet vid dessa jordupplåtelse tillkomme sökanden. — Då staten emellertid icke kunde undandraga sig hela ansvaret för nybyggets framtid, kunde det ifrågasättas, huruvida icke staten skulle kunna lättare bära detta ansvar, om den genom förberedande åtgärder för utstakande af odlingslägenheter beredde sig större garanti mot ett planlöst koloniserande af kronoparkernas odlingsbara områden. Utskottet ifrågasätter, att äfven ett mera aktivt uppträdande från statens sida, vid hvilket vederbörlig hänsyn borde tagas jämväl till skogsintresset och som icke behöfde utesluta det hittills använda förfaringssättet, skulle kunna förenas med den varsamhet, som enligt utskottets förmenande med nödvändighet måste iakttagas på detta område. Med utbyte af uttrycket »egna hem» mot »odlingslägenheter» har utskottet tillstyrkt motionen under betoning af att den begärda utredningen, vid sidan af de mera formella frågorna om ändrad handläggning enligt gällande författningar, äfven borde inriktas på frågan, huruvida och på hvad sätt staten bör mera aktivt än som hittills skett ingripa för ordnande af nämnda upplåtelse.

*Utskottets
yttrande.*

Af domänstyrelsens ofvanberörda utlåtande måste anses framgå, att, äfven om dröjsmålet vid behandlingen af den i motionen omförmälda ansökan uppenbarligen berott på tillfälliga omständigheter, det nuvarande förfaringssättet för upplåtande af ifrågasvarande odlingslägenheter icke sällan vållar större tidsutdräkt, än som är önskligt, och anser utskottet åtgärder därför böra vidtagas för undanröjande af detta missförhållande.

Det synes också utskottet, att detta kan ske utan att den hittills tillämpade principen om förvärfvaren såsom den egentliga initiativtagaren behöfver frångås.

Det kan nämligen ifrågasättas, huruvida icke skogstjänstemännen skulle kunna vid lämpliga tillfällen undersöka och kartlägga större sammanhängande, till odling dugliga områden i närheten af odlad bygd

eller kommunikationsled samt å desamma på en gång utstaka lägenheter af för ändamålet lämplig storlek, allt under förutsättning att hinder från skogsvårdens synpunkt icke förefunnes för ett upplåtande af lägenheterna. Därjämte kunde i samband med andra förrättningar å kronoskogarna utstakas en eller annan lägenhet, utan att den vore belägen vid odlad bygd eller kommunikationsled, där ett upplåtande af densamma kunde anses vara för skogens vård och bevakning gagneligt.

Ett utbudande till allmänheten af utstakade lägenheter synes utskottet dock icke vara lämpligt, men helt visst kunde åtminstone i vissa fall afsevärd tidsvinst ernås vid handläggning af inkommen ansökan om erhållande af odlingslägenhet, därest lägenheter redan beskrifvits och utstakats, bland hvilka vederbörande sökande kunde välja.

Enligt hvad utskottet inhämtat har ett likartadt förfaringssätt användts före utfärdandet af 1909 års kungörelse, men har domänstyrelsen på grund af ofvannämnda yttrande i 1909 års riksdagsskrifvelse ansett sig förhindrad att vidare tillämpa detsamma.

Då 1909 års bestämmelser hafva så kort tid tillämpats, att någon stadgad erfarenhet angående deras lämplighet ännu icke kan hafva vunnits, anser utskottet det icke lämpligt att begära en utredning af den allmänna omfattning, som Andra kammarens utskott synes hafva afsett.

På grund af hvad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att Första kammaren icke måtte biträda Andra kammarens i ärendet fattade beslut,

men att kammaren ville för sin del besluta, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes taga under öfvervägande, huruvida icke åtgärder i den riktning, som utskottet här ofvan ifrågasatt, kunna vidtagas för underlättande af jordupplåtelse för odlingslägenheter å kronoparker och öfverloppsmarker i de sex nordligaste länen.

Stockholm den 19 mars 1912.

På utskottets vägnar:

G. LAGERBJELKE.